

Vattkoppor/ bältros i primärvård - Vårdhygieniska rekommendationer

Regional rekommendation för primärvård. Framtagen av Vårdhygiens nätverksgrupp för primärvård i Västra Götalandsregionen. 2026-03-26.

Syfte

Komplettera Vårdhandbokens avsnitt [Varicella-zoster virus - Vårdhandboken](#) med praktisk tillämpning och stöd gällande smittspårning vid misstänkt eller bekräftad exponering för vattkoppor i primärvårdsverksamhet.

Bakgrund

Vattkoppor och bältros orsakas av varicella-zostervirus (VZV). Efter genomgången vattkoppsinfektion kan viruset reaktiveras som bältros (herpes zoster), vilket ger en lokal hudinfektion längs en nerv. Sjukdomarna är inte anmälnings- eller smittspårningspliktiga, men smittspårning rekommenderas i vårdmiljö för att skydda personer med risk för allvarlig sjukdom.

Smittväg och smittsamhet

Vattkoppor: Mycket smittsam och sprids främst via luft, men även genom kontakt med sekret från luftvägar eller blåsor. Smittsam från cirka ett dygn före utslag tills kopporna torkat (ca 6–10 dagar). Inkubationstid 10–21 dagar, vanligtvis 14–16 dagar.

Bältros: Vid bältros är smittsamheten i de flesta fall låg och spridning sker främst via direkt eller indirekt kontakt med blåssekret. En person som inte har haft vattkoppor kan då få vattkoppor. Generaliserad bältros är mer smittsamt och kan spridas luftburet och ska därför hanteras som vattkoppor ur smittsamhetsperspektiv.

Arbetsbeskrivning

Patient med misstänkt vattkopps smitta bedöms:

- i första hand, om möjligt, utomhus
- i andra hand i rum med egen ingång utifrån. Patient ska inte passera eller vänta i vårdenhetens övriga lokaler. Undersök patienten snarast och gör vistelsetiden på rummet så kort som möjligt
- av personal som är immun (genomgången sjukdom eller vaccinerad).

Personal med osäker immunitet använder andningsskydd (FFP3) vid vistelse i rummet till och med 2 timmar efter att patient lämnat rummet. Se [Instruktion för användning av andningsskydd](#)

- Rengöring och desinfektion av mottagningsrum enligt ordinarie rutin. Använd andningsskydd enligt ovan.
- Rummet kan användas direkt av nästa patient om den är immun. Icke-immun patient kan tas in tidigast efter 2 timmar.

Smittspårning

Vid konstaterad vattkoppsinfektion som bedöms vara smittsam utförs smittspårning i syfte att identifiera individer med risk för svår vattkoppsinfektion som är i behov av postexpositionsprofylax, samt för att minska risk för smittspridning i vårdmiljö.

Ansvarig för smittspårning är den läkare som handlägger fallet. Praktiskt genomförande av smittspårning kan utföras av annan utsedd personal.

Kartlägg snarast eventuella exponerade individer inom enheten, samt ta kontakt med ansvariga för andra vårdmiljöer. Upprätta listor över alla exponerade patienter och personal. [Vattkoppor listning](#)

Definition av exponering

Patienter och personal som vistats i samma lokal (mottagningsrum, korridor eller väntrum) som indexfallet.

- Kortvarig (<5min) vistelse i rummet eller enbart passage genom rum/korridor är oftast inte tillräckligt för att räknas som exponering.
- Särskilt infektiösa individer till exempel gravid, spädbarn och immunedsatta patienter med lägre grad av exponering kan behöva inkluderas i smittspårning.

Riskgrupp	Kommentar / Förklaring
1. Gravt immunedsatt patient (oavsett immunitet)	Hög risk för allvarlig sjukdom, kräver särskilda skyddsåtgärder.
2. Nyfött barn (prematurt eller fullgånget)	Saknar skydd mot VZV, risk för svår infektion.
3. Icke-immun gravid i 2:a eller 3:e trimestern	Risk för komplikationer hos både mor och foster.
4. Icke-immun patient som p.g.a. grundsjukdom inte bör få vattkoppor	Vattkoppor kan ge allvarligt sjukdomsförlopp.
5. Icke-immun personal	Risk att smittas och föra smittan vidare till känsliga patienter.

Åtgärder för ovanstående grupper:

1–4. Handläggs snarast. Beslut om postexpositionsprofylax sker i samråd mellan primärvårdsläkare och infektion.

5. Personal informeras och uppmanas kontakta sin chef för ställningstagande till avstängning dag 9–21.

Information till exponerade individer

Informera exponerade individer enligt information i [Vattkoppsbrev](#).

Personal med vattkoppor eller generaliserad bältros

Se Vårdhandboken. [Varicella-zoster virus - Vårdhandboken](#)

Relaterad information

Relaterade dokument, kunskapsöversikt

[Instruktion för användning av andningsskydd](#)

[Luftvägssmitta vårdhygieniska aspekter](#)

[Rutin Vaccination av medarbetare.pdf](#)

[Vårdhandboken - Varicella-zoster virus](#)

Arbetsgrupp

Carita Svantesson, hygiensjuksköterska, Vårdhygien Skaraborg

Jenny Andersson, hygiensjuksköterska, Vårdhygien Södra Älvsborg

Julia Lenzen, överläkare infektion, Vårdhygien Skaraborg

Lisa Jensen, hygiensjuksköterska, Vårdhygien Norra Älvsborg

Meliha Arnodt, överläkare, Vårdhygien SU

Osk Atladottir, hygiensjuksköterska, Vårdhygien SU

Godkänd av

Julia Lenzen, hygienläkare, Vårdhygien Skaraborg